

Олександр Кириченко,

доктор економічних наук, професор, головний науковий консультант Інституту законодавства Верховної Ради України, экс-заступник голови Сумської обласної державної адміністрації з питань економіки та інвестицій

2009 рік буде одним із найважчих років в історії незалежної України

Існує ряд об'єктивних факторів, що впливають не тільки на економіку України, а й на світову економіку в цілому. Світова фінансова криза обвалила практично всі ринки – іпотечні, фондові, валютні, товарні. Відповідно до світових тенденцій, по-перше, світ з однополярного політичного впливу (США) поступово переходить до багатополярного (Росія, Китай, країни Перської затоки), і, по-друге, настає ера зовсім нових технологій, що прийде на зміну ері глобалізації, пік якої вже позаду. Крім того, слід зважати на так звані К-цикли, або цикли Кондратьєва, що опосередковано визначають періодичність кризових явищ в економіці.

На мою думку, 2009 рік буде для України дуже важким. Баланс оптимістичних і песимістичних прогнозів на 2009 рік такий: ріст ВВП оптимісти від бюджету оцінюють в +0,4%, фахівці-песимісти – у негативну цифру 7–10%. Оптимісти очікують ріст безробіття на рівні 3,5 млн. осіб, прогноз песимістів – 7 мільйонів.

Що стосується долі курсу долар/гривня, тут оцінки песимістів та оптимістів також різняться. Сьогодні імпорт душить внутрішню економіку і національного виробника. Тому ціна валюти США не може становити менше 10 грн. за долар. До того ж коливанням курсу на міжбанківському ринку валют об'єктивно ніхто не може і не вправі управляти – ні Уряд, ні Нацбанк, ні банківські менеджери. На ньому відбувається латентний, але дуже закономірний економічний процес: імпортеру за будь-яку ціну треба купити долар, щоб розрахуватися з виробниками й постачальниками продукції. Тому сьогодні ціна долара на міжбанку зростає. Деякі песимісти навіть кажуть, що в березні він перетне позначку в 15 грн. Оцінки дуже неодноточні, але всі сходяться на позначці в 10–12 грн.

Слід відзначити, що в законодавчому полі та реальній економічній практиці не існує жодних форм контролю за діяльністю такої важливої структури, як Національний банк України, який, на жаль, проводить свою політику переважно монетарними засобами та спираючись на суб'єктивні фактори впливу. Нацбанк самостійно визначає, коли вмикати верстат для друкування гривні та де і як розміщувати валютні резерви. Щоб наділити одну-єдину людину – главу НБУ – такою владою, повинен бути величезний ступінь довіри до нього громадян країни. Але наразі такої довіри немає, тож не можна допускати свавілля у використанні народних грошей. Допущені в останні роки помилки в грошово-кредитній та валютно-курсовій політиці призвели до колосальної втрати довіри людей і комерційних банків до Нацбанку.

Державний бюджет на 2009 рік прийнятий та підписаний Президентом. Звичайно, він не є ідеальним, але існує дуже багато причин, які змусили до розробки саме такого варіанту головного кошторису країни. На мій погляд, було прийняте правильне рішення ухвалити Держбюджет, бо без бюджету може обійтися лише та країна,

де існує високий рівень довіри до влади, що вдало розпоряджається грошима громадян і використовує їх на цілі, які потрібні суспільству. А оскільки такої влади ми не заслужили, тож доводиться задовольнятися запропонованим варіантом Бюджету-2009.

Пріоритетним напрямом у Бюджеті повинно бути фінансування освіти і науки з метою впровадження інноваційних технологій у вітчизняну економіку. Однак прийнятий Держбюджет-2009 передбачає менш ніж 1% коштів на ці цілі. Щоправда, у попередніх бюджетах на науку виділялося ледве більше 1%. Тож де брати гроші на наукові розробки?

Ще одна бюджетна загадка – формування Стабілізаційного фонду, що був утворений для протистояння фінансово-економічній кризі. Верховна Рада прийняла відповідний закон, де сказано, що у Фонд повинно бути направлено щонайменше 40 млрд. грн., а основним джерелом надходження коштів названо приватизацію. Але ж приватизація в Україні практично зупинена. Тому, як один із варіантів наповнення Стабілізаційного фонду може бути правильне оподаткування ринку фінансових послуг і кошти, які заробляє НБУ.

Нині на часі реформування банківської системи як основи антикризових заходів, а відповідно й проведення її цільової капіталізації і реструктуризації. Сподіваюсь, що буде створений потужний державний банк інвестиційного розвитку. На мій погляд, у банках слід обов'язково запровадити дієву систему контролю за витратами цих коштів. У складний кризовий час державі обов'язково потрібно сформувати ефективну систему підтримки національного виробника та громадянина, прийняти рішення (як це зробили країни Європи і США) про податкові пільги та преференції для їх розвитку, сприяти нормальному руху капіталів у двосторонньому напрямку, не забуваючи, що капітал іде туди, де він себе комфортно почуває. Досвід свідчить, що у кризові моменти держава, а не ринок і підприємці, завжди ставала центром інтелектуального й матеріального відродження. Особливу увагу необхідно приділити управлінню державним і корпоративними боргами. Запустивши антикризові заходи та зробивши моніторинг найбільш болючих проблем, треба спокійно повернутись до оптимізації Бюджету-2009.

І наостанок хочу відзначити, що в нашій країні є розумні високоосвічені люди, які знають реальну ситуацію в економіці, можуть оцінити масштаби кризи та запропонувати вихід, але їх чомусь ніхто не чує або не хоче чути. На жаль, криза не стільки в економіці, скільки в наших головах. Але я як науковець, а також як экс-чиновник високого рангу, який працював і ректором, і головою правління банку, і заступником голови облдержадміністрації, свято вірю в непереможну силу та дух українського народу й невідворотне покарання тих, хто довів нашу країну до такої ситуації. Україні потрібні кардинальні зміни.